

## بسمه تعالی

## دانشگاه علوم پزشکی شیراز

## دانشکده پزشکی - معاونت پژوهشی

## راهنمای نگارش پرسشنامه طرح تحقیقاتی

با توجه به نقشی که پرسشنامه طرح پژوهشی (proposal) در روند طراحی و اجرای مطالعه دارد در راهنمای حاضر سعی شده است اشاره ای هرچند مختصر به نکات ضروری که در تکمیل پرسشنامه طرح تحقیقاتی لازم است بنماید. پرسشنامه طرح پژوهشی به دو گروه **پایان نامه ای** و **غیر پایان نامه ای** تفکیک می گردد که در مورد اول می بایست در اولین صفحه نام استاد راهنما، استاد مشاور (در صورت وجود)، نویسنده پایان نامه و عنوان طرح ذکر گردد. در پرسشنامه غیر پایان نامه ای نیز مشخصات مجری اول و در صورت وجود مجری دوم برای ایشان نیز تکمیل گردد. تبصره: در صورتی که تعداد مجریان بیش از دو نفر باشد نهایتاً می توان اسامی سه نفر را در صفحه اول ذکر نمود. همچنین ترتیب نام مجریان نیز با توافق خودشان خواهد بود.

**قسمت اول - اطلاعات مربوط به مجریان:** در پرسشنامه طرح پژوهشی پایان نامه ای مجری اول بایستی حتماً از اعضاء هیات علمی بوده و مجری دوم با توافق انجام گرفته بین تیم پژوهشی (استاد، دانشجو/دستیار، استاد مشاور در صورت وجود و...) مشخص و ثبت می گردد. در صورتی که دانشجو/دستیار مجری دوم نباشد، نام دانشجو/دستیار در قسمت همکاران اصلی قید گردد. در پرسشنامه طرح پژوهشی غیر پایان نامه ای نیازی نیست مجری اول حتماً عضو هیئت علمی باشد ولی حتماً بایستی قبلاً در حداقل سه طرح بعنوان همکار فعالیت نموده باشد.

**تنظیم عنوان:** اولین آشنایی با هر تحقیق توسط عنوان آن صورت می گیرد. داشتن تصویری روشن از موضوع، محقق رادر ارایه عنوانی روشن و با معنی کمک می نماید. رعایت نکات زیر در تنظیم عنوان طرح ضروری است:

- به سوالات چه چیز، چه کسانی، چگونه، کجا و چه زمانی پاسخ دهد.
- هدف اصلی مطالعه را بیان کند.
- از بکار بردن علائم اختصاری و اصطلاحات نا آشنا پرهیز شود.
- فاقد کلمات اضافی بوده و به طور روشن و واضح تنظیم شود.
- از نظر جمله بندی و رعایت قواعد دستوری صحیح باشد.
- عاری از پیشداوری باشد.

**مقدمه و معرفی طرح:** از بخشهای مهم و زیر بنایی برای نگارش پیش نویس طرح تحقیقاتی مقدمه و معرفی طرح است که ضمن آشنا نمودن خواننده با موضوع تحقیق، در روشن نمودن مراحل بعدی پژوهش مثل اهداف و روش انجام، تاثیر بسیاری دارد. در این بخش محقق اطلاعات زمینه ای و ابعاد مختلف موضوع، دلایل انتخاب و فواید ناشی از تحقیق را به روشنی توضیح می دهد تا ایده تحقیق موجه جلوه کند و ضرورت انجام آن احساس و اهمیت آن آشکار گردد. در نگارش این میحث ابتدا باید به ارایه موضوعات کلی در راستای مطالعه پرداخت سپس طی یک روند منطقی موضوع مورد نظر را به طور اختصار شرح داد. توجه به نکات زیر در تدوین بیان مسئله ضروری است.

- تعریف مسئله (توضیح بنیادی موضوع، تبیین ابعاد و وسعت آن)
- اهمیت مسئله (با تاکید بر منابع علمی و اطلاعات جدید)
- راه حلهای موجود (با تاکید بر منابع علمی و اطلاعات جدید)
- لزوم اجرای پژوهش (مثل عوارض ناشی از تداوم مشکل)
- اشاره به آنچه می خواهد انجام شود همراه با اشاره های کلی به اهداف و جمعیت مورد مطالعه.

**اهداف و فرضیات:** یکی از اساسی ترین قسمت‌های هر طرح پژوهشی اهداف آن است. اهداف، خلاصه آن چیزی است که با اجرای مطالعه باید به آن رسید. لازم است اهداف رابطه نزدیکی با مقدمه و معرفی طرح داشته باشد.

**هدف کلی:** آنچه را که مطالعه به طور کلی بدان دست خواهد یافت نشان می دهد.

**اهداف اختصاصی:** اجزای مختلف هدف کلی هستند که پاسخ به آنها جهت رسیدن به هدف کلی ضروری است. با تعیین اهداف اختصاصی چارچوب مطالعه مشخص شده و از گردآوری اطلاعات غیر ضروری جلوگیری می شود. اهداف اختصاصی، محقق را در چگونگی مشخص کردن متغیرها، نوع مطالعه، گردآوری اطلاعات، طرح جداول و غیره کمک می نماید. توجه به نکات زیر در بیان اهداف اختصاصی ضروری است:

- با توالی منطقی، جنبه های گوناگون مسئله را بیوشاند.
- با توجه به شرایط و امکانات واقع بینانه باشد.
- از افعال عملی که قابلیت سنجش داشته باشند (مانند تعیین کردن، مقایسه کردن، محاسبه کردن و ...) استفاده شود.

**فرضیه:** پیشگویی رابطه یک یا چند عامل با مسئله مورد مطالعه می باشد که قابل آزمون آماری است.

**روش اجرای طرح:** در انتخاب روش مطالعه در درجه اول می بایست به هدف نهائی اشراف کامل داشت و به مزایا و محدودیت‌های هر یک از انواع طرح‌های مطالعه، بضاعت و امکانات و همینطور قابلیت انجام پذیری مطالعه توجه کرد. این بخش به متغیرها، نوع مطالعه، جمعیت مورد مطالعه، روش جمع آوری داده ها، روش اجرای طرح، روش تجزیه و تحلیل داده ها و مشکلات و محدودیت‌های مطالعه می پردازد.

۱. متغیر: باید تعریف دقیق و مقیاس مشخص (اسمی، رتبه ای یا فاصله ای) داشته و مستقل یا وابسته بودن آن مشخص گردد.

۲. نوع مطالعه: بسته به ماهیت مسئله میزان اطلاعات در خصوص شکل و منابع موجود جهت انجام مطالعه انتخاب می گردد. مطالعات به دو گروه کلی مشاهده ای و مداخله ای تقسیم می گردند که توضیح مختصری در مورد زیر مجموعه های آن ارائه می گردد.

**الف- گزارش مورد یا مطالعه مورد:** توجه و بررسی دقیق یک مورد غیر معمول است که چگونگی و مکانیسم احتمالی رخداد مورد نظرا بررسی می کند. نتیجه گیری قطعی از علت رخداد در این مطالعه امکان پذیر نبوده و هدف اصلی توصیف مورد نادر بیماری است.

**ب- مرور موارد:** گسترش گزارش مورد و یا گزارش چند مورد بجای یک مورد است.

**ج- مطالعه مقطعی:** بررسی هایی توصیفی هستند که بجای استفاده از اطلاعات موجود یا منابع در دسترس، جمع آوری اطلاعات به صورت فرم برنامه ریزی شده و در یک جمعیت تعریف شده انجام می گیرد. در این مطالعات، اندازه گیری عامل مواجهه و معلول (بیماری) در یک زمان صورت می گیرد. اندازه گیری شیوع بیماریها، رفتارها و دیگر ویژگی های افراد یک جمعیت از اهداف معمول مطالعات مقطعی هستند.

**د- مطالعات مورد شاهدی:** برای بررسی علل بیماری، با توجه به هزینه و مدت انجام طولانی مطالعات همگروهی می توان دو گروه مورد و شاهد را در نظر گرفته و با توجه به تفاوت سابقه مواجهه موارد و شهود با عامل بیماریزا و علت بیماری را مشخص نمود. نکته قابل توجه این است که طراحی این مطالعات به علت امکان مواجهه با موارد مختلف تورش بسیار چالش زا است. از مزایای این نوع مطالعه ارزانی، سرعت انجام، بررسی عوامل خطر مختلف، حجم نمونه کم و بررسی علل بیماری های نادر را می توان عنوان کرد. از معایب آن نیز می توان به عدم ارزیابی دقیق روابط سببی به دلیل رعایت نشدن توالی زمانی، منابع تورش بالقوه زیاد و عدم توانایی در به دست آوردن برآورد خطر (تنها در موارد خاص تقریبی از خطر نسبی قابل محاسبه است)

د- مطالعات همگروهی: مطالعاتی هستند که در آنها افراد تحت مطالعه در طول زمان پیگیری می شوند. دو هدف اصلی در انجام این مطالعات عبارت است از، توصیف موارد بروز پیش آمدی خاص در طول زمان و انجام تحلیل در راستای ارزیابی همراهی و وابستگی بین متغیرهای پاسخ و مستقل.

ه- کارآزمایی بالینی: هر گونه پژوهش بر روی انسانها که به منظور کشف، یا تاثیر اثرات بالینی، دارویی و یا سایر اثرات فارماکودینامیکی یک فراورده تحقیقاتی و یا به منظور شناسایی هر گونه واکنش نا مطلوب یک فراورده تحقیقاتی و یا مطالعه جذب، توزیع، سوخت و ساز و دفع یک فراورده تحقیقاتی با هدف اثبات بی خطری و یا تاثیر آن صورت می گیرد.

**فهرست منابع:** بر اساس دستورالعمل نگارش پایان نامه اقدام شود. نکته قابل ذکر پیوست نمودن دو مقاله از منابع اصلی مورد استفاده در نگارش طرح پژوهشی می باشد.

**پیش بینی زمان لازم برای اجرای کامل طرح:** در این قسمت با توجه به مدت زمان پیش بینی شده جهت انجام مراحل مختلف تحقیق جدول مربوطه تکمیل می گردد. لازم به ذکر است که شروع و پایان هر مرحله بایستی مشخص گردد.

**هزینه ها:** هنگام تکمیل جداول مربوط به هزینه ها لازم است ضمن رعایت کامل مفاد جداول دقت لازم در تایپ و جمع نمودن هزینه ها انجام شود. در قسمت مربوط به هزینه های پرسنلی آخرین مبلغ مصوب معاونت پژوهشی دانشگاه برابر است با:

• زیر دیپلم	ساعتی	۴۰۰۰ ریال.
• دیپلم	ساعتی	۶۰۰۰ ریال.
• فوق دیپلم	ساعتی	۸۰۰۰ ریال.
• لیسانس	ساعتی	۱۰۰۰۰ ریال.
• فوق لیسانس غیر هیئت علمی	ساعتی	۱۲۰۰۰ ریال.
• فوق لیسانس عضو هیئت علمی	ساعتی	۱۵۰۰۰ ریال.
• پزشک عمومی	ساعتی	۱۲۰۰۰ ریال.
• استاد یار	ساعتی	۲۰۰۰۰ ریال.
• دانشیار	ساعتی	۲۵۰۰۰ ریال.
• استاد	ساعتی	۳۰۰۰۰ ریال.

در خصوص سایر هزینه ها نیز نسبت به تکمیل صحیح و دقیق موارد درخواستی اقدام نمایید. همچنین در صورت درخواست تامین اعتبار از سازمانها یا منابع دیگر در قسمت مربوطه مشخص گردد. در انتها نیز کل مبلغ درخواستی به ریال قید گردد.

**مشکلات اجرایی:** با توجه به نوع پژوهش و نیازهایی که انجام مراحل پژوهش به واحدها، افراد، مهارتها، سازمانها، منابع و .... به غیر از خود مجریان پیدا می نماید، عدم تامین احتمالی این نیازها میتواند باعث ایجاد مشکلاتی گردد. در این قسمت بایستی ضمن اشاره به این مشکلات احتمالی، راه های فائق شدن بر آن نیز ذکر گردد.

**ملاحظات اخلاقی:** در این خصوص پیشنهاد می گردد قبل از تکمیل پرسشنامه مفاد قرارداد هلسینکی مطالعه گردد.

**موسساتی که از این پژوهش بهره خواهند برد:** کلیه سازمانها، موسسات اعم از درمانی یا غیر درمانی که به نوعی مستقیم یا غیرمستقیم از نتایج این تحقیق بهره مند خواهند شد، آورده شود.

درانتهای پرسشنامه نیز حتما جهت عقد قرارداد رابط مالی طرح مشخص گردد.